

Összegzésként a fent bemutatott anyanyelvtanítási módszerről minden tölem származó kommentár helyett csak egyik tanítványom véleményét idézem: „Azért szeretem a nyelvtant, mert most, 5. osztályban sokkal könnyebbet, érdekesebbet tanulunk, mint tavaly, 4. osztályban.”

DR. H. TÓTH ISTVÁN

Kecskemét

A felső tagozatos olvasók és a művészi nyelv szintjei

A 10–15 éves gyermekek tulajdonképpen kezdő, gyakorlatlan („mindenevő”) olvasók. Az irodalmi alkotáshoz a cselekményen keresztül közelítenek elsősorban. A formán keresztül történő megértés szűk, igencsak irányított rétegre jellemző. Az alapvető oka abban keresendő, hogy most szabadulnak meg a képtől, a szemlélethez kötöttségtől, a gyakorlat szabadon variálható műveletté most kezd válni.

Mivel az irodalomtanár alapvető feladata, hogy növendékei

- *olvasási kultúráját* (információkat feldolgozó képességét)
és
- *a művészi nyelvet értő képességét*

az életkorhoz, a konkrét gyermek aktuális fejlettségéhez igazodó mértékben szüntelenül fejlessze, utalnunk kell RUBINSTEIN több évtizedes munkásságát, kutatásait összegző értekezésére. (1) Ő az irodalmi érdeklődés minden megnyilvánulása alapjának a pszichológiai rajzot készít arról a viszonyról, amely a gyermek és az irodalom között kialakulhat. Sokoldalúan elemzi az olvasó és a műfajok egymásra találásának fejlődését.

A gyermeki lélek és az irodalom találkozását élményszerűbbé, átéltebbé teheti nevelő-oktató tevékenységünk, ha a művészi nyelv szintjeit is megismertetjük a felsőtagozatosokkal az aktuális fejlettségüknek megfelelően. Feltétlenül elemezni kell azonban, hogy az *olvasásfejlesztő irodalomtanítás* kialakuló gondolatmenetébe és gyakorlatába beépüljenek-e, ha igen: milyen mértékben?

A művészi nyelv első szintje nyelvünk grammatikai és szövegtani ismeretével közelíthető meg. A sikeres megértés feltétele, hogy az olvasó az alkotó stílushasználatát (a szókészletet, mondatteherjelölést stb.) képes legyen meg is érteni, elemezni, azaz befogadni.

A szépirodalom művészi nyelve szemléletes, emocionális információkat is közöl, benne a denotatív jelentések keverednek a konnotatív jelentésekkel. Ez a szint *a művészi közlés nyelvének második szintje*. Meg kell tanítani tehát a gyermekeket a szavak mögé tekinteni, azaz a konkrétság, a konkrét helyzetek elvonatkoztatására, absztrahálására.

Az alkotó a köznyelv szabályrendszerét meghökkenítően alkalmazhatja, néha átélheti azt, mert korlátozottnak érzi művészi kifejezőrendszere számára, új kombinációkat teremt. Gondoljunk az írásjel nélküli, a központozást csupán hangsúlyos helyen alkalmazó versekre, a tulajdonnevesítésekre, a szóképhalmazásokra (szóképtobzódásokra) és a legkülönfélébb szokatlan megoldásokra! A hagyományos befogadói magatartás, illetőleg a kezdő olvasó gondolkodásvilága értetlenül-tétován szemléli a vizuális látványt. A titok *a művészi nyelv harmadik síkján* oldódik meg.

A szépirodalom különös világot tár elénk. Ezt a világot az alkotó sajátos ábrázolási, megjelenítési, kifejezési formák segítségével mutatja be az olvasónak. Ennek azonban az a feltétele, hogy a befogadó, a művet olvasó esztétikai, irodalomszemléleti felvértezéssel rendelkezzen, ismerje a szépirodalomnak mint művészetnek a formanyelvét, *a művészi közlés nyelvének negyedik szintjét.* (2)

Itt és most, a rendszerezés igényétől vezérelve szükségesnek tartom a művészi nyelv szintjeiről megállapítottakat vázlatba foglalni, íme:

A művészi közlés nyelvének szintje és tartalma			
1.	a grammatikai és szöveg-tani ismeretek működtetése	3.	a hagyományostól eltérő kifejezőrendszer befogadása
2.	a szavak konkrét jelentése mögé tekintés	4.	az esztétikai és irodalomszemléleti kompetencia alkalmazása

ESCARPIT irodalomszociológiai könyvéből ismerhetjük ezt a hasonlatot: „Az irodalom olyan, mint a palackpostán tengerbe dobott üzenet, mely nem tudni hol, és tegyük hozzá, nemigen tudni, hogy felbontásakor milyen fogadtatásban részesül. (...)” (3)

Hogy értsék diákjaink a szépirodalom üzenetét, s partra is tudják irányítani a postát, valóban szükséges:

- a) az olvasásfejlesztő irodalomtanításban az alapozó funkciót erősíteni,
- b) oktató-nevelő és képző munkánkat a hatékony olvasásfejlesztő irodalomtanításért intenzívebbé tenni,

mert ellenkező esetben: a felső tagozatos gyermekek irodalmi érdeklődésének további jelentős fogyatkozásáról adhatunk hírt. (4)

IRODALOM

1. Rubinstein, M. M.: A tanulók olvasás iránti érdeklődésének nevelése. Moszkva, 1950.
2. Durkó Mátys: Olvasás, megértés. Budapest, Gondolat Kiadó, 1976.
3. Escarpit, R.: Das Buch und der Leser. Köln-Opladen, Westdeutscher Verlag, 1961.
4. H. Tóth István: Olvasásfejlesztő irodalomtanítás (doktori értekezés). Szeged, 1988.

BÓDI SZABOLCS
Kunszentmiklós

Drámapedagógiai kirándulás Egerbe

Az Egri csillagok című regény elolvasása és feldolgozása után került sor a kirándulásra. A jelentkezőkből 22 fő egy osztály közössége (6. b), amelynek én vagyok az osztályfőnöke, de más tanítja a magyart, a többi tanuló már két éve drámapedagógiai módszerrel tanulja az irodalmat.

38 diák várt március 13-án reggel 6 órakor az indulásra. A csomagokat letettük, és négyes oszlopba fejlődve az iskola sportpályájára mentünk. Az énekórán tanult